

Asia: VN/2160/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kysymykset lausunnon antajille

Millaisia huomioita teillä on oppivelvollisuuslakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Muuramen kunta kiittää mahdollisuudesta lausua oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista. Lähtökohtaisesti kaikki toimet, jotka tukevat oppivelvollisten nuorten sujuvia koulutuspolkuja tarkoituksenmukaisin keinoin, ovat kannatettavia. Oppivelvollisuuslakiin ehdotetut muutokset vaativat kuitenkin joitain täsmennyksiä.

Nuorten työpajatoiminta

Lakiesityksen mukaisesti oppivelvollisella olisi jatkossa mahdollisuus osallistua määräaikaaisesti nuorten työpajatoimintaan, jos opiskelupaikkaa ei ole voitu vielä osoittaa. Tämä on tärkeä lisäys erityisesti niiden nuorten osalta, joilla kohdalla lyhytaikainenkin opintopolun katkeaminen lisää syrjäytymisriskiä. Huolestuttavaa on kuitenkin se, että työpajajakson aikana oppivelvollinen ei olisi oikeutettu esimerkiksi opiskeluhuollon palveluihin, sillä tällä kohderyhmällä monialaisen tuen tarve on usein välttämättömyys. Myös muiden opintososiaalisten etujen rajaaminen asettaa oppivelvolliset eriarvoiseen asemaan eivätkä tue etenkin haavoittuvassa asemassa olevien nuorten mahdollisuuksia osallistua työpajatoimintaan. Lakimuutoksen myötä työpajoilla voisi olla vain kaksi kuukautta, joka ei jokaisen nuoren kohdalla ole välttämättä riittävän pitkä aika. Opiskelijat, jotka suorittavat ylioppilastutkintoa osallistumatta opetukseen, eivät ole tarkoituksenmukainen vertailukohde, koska heillä opiskelu ei edellytä esimerkiksi päivittäisiä siirtymiä. Koska nuorten työpajatoiminnan merkitys on tunnustettu ja sille osoitetaan aukikirjoitettu tehtävä, tulee valtion osoittaa nuorten työpajatoiminnan järjestäjille toimintaan riittävä valtionosuusrahoitus.

Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu

Kunnalle osoitettua oppivelvollisuusvalvontaa ollaan lakiesityksen mukaisesti vahvistamassa. Aiempi kokemus on osoittanut, että valvontavastuuta haastavat kuntien rajalliset resurssit ja tiedonkulun haasteet. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat nuoret tarvitsevat nivelvaiheessa monialaista, katkeamatonta tukea, jolloin vastuiden tulee olla selkeästi määriteltyjä, henkilöstöresurssi riittävää ja tiedonsiirto saumatonta. Valvontavastuiden tuottamaa työmäärää kunnille ja tiedonkulun sujuvuutta tulee arvioida säännöllisesti.

Majoituskorvaus oppivelvolliselle

Majoituskorvaukseen ehdotetut täsmennykset ja muutokset ovat perusteltuja ja tukevat opiskelijan aitoa mahdollisuutta suuntautua toivomalleen koulutuslalle. Samalla kuitenkin tulee tunnistaa, että majoitus- ja matkakorvaukset todennäköisesti lisääntyvät. Tämä tulee huomioida uudistuksen rahoitusta mietittäessä.

Millaisia huomioita teillä on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Lakiluonnoksen mukaan oppivelvolliset olisivat ensisijaisia hakijoita 2. asteen yhteishaussa ja myös jatkuvassa haussa (Ammatillinen 39 §, Lukiolaki 22 §, TUVA 9 §). Muutos on oppivelvollisten aseman kannalta perusteltu, mutta samaan aikaan se ei saisi kohtuuttomasti vaikeuttaa juuri oppivelvollisuusiän ylittäneiden NEET-nuorten hakeutumista tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Nuorille ei saisi muodostua koulutuksellisia umpikujia tai tarpeettomia viivästyksiä.

Olennaista on myös tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen vaikuttavuus. Toiminnan tulee olla tavoitteellista, nuoren opinpolkua, kehitystä ja osallisuutta aidosti tukevaa, laadukasta ja yhdenvertaista riippumatta koulutuksen järjestäjästä. Tärkeää olisi myös täsmentää, mihin lakiin tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen erityisopetus ja erityinen tuki jatkossa perustuvat, sillä nykyinen laki vanhenee 31.7.2026. Kuntouttavalla opetuksella tulisi olla toimiva ja joustava rajapinta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen kanssa.

Aikuisten perusopetuksesta säädetään perusopetuslain (628/1998) 46 §:ssä, jota sovelletaan myös tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Säännöksen 9 momentin mukaan tässä pykälässä tarkoitettu opetus voidaan järjestää osaksi tai kokonaan etäopetuksena. On kuitenkin selviö, ettei kaikilla nuorilla ole valmiuksia suorittaa opintoja etänä, vaan tarvittaessa tulisi olla aina mahdollisuus lähiopetukseen, kun se on opiskelijan edun mukaista. Esimerkiksi syrjäytymisvaarassa olevien nuorten osalta koulutuksessa korostuu myös kuntoutuksellinen aspekti ja esimerkiksi sosiaalisen vahvistamisen tavoitteet, jotka eivät ole täysimääräisesti toteutettavissa etäopetuksen keinoin.

Millaisia huomioita teillä on perusopetuslakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Perustuslain 16 § mukainen periaate, jonka mukaisesti jokaiselle turvataan yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä mukaan muuta kuin perusopetusta, pitää huomioida myös 18 vuotta täyttäneiden, mutta vielä vailla toisen asteen opiskelupaikkaa olevien nuorten aikuisten osalta. Edellä mainittu

periaate ei toteudu esimerkiksi lukiokoulutukseen pääsemisessä silloin, jos heikommalla peruskoulumenestyksellä valitaan lukio-opiskelijaksi vain siksi, että nuori on oppivelvollinen vielä hakeutumisen ajankohtana, ja paremmin peruskoulussa menestyneet nuoret aikuiset jätetään lukio-opintojen ulkopuolelle siksi, että he ovat ehtineet jo täyttää 18 vuotta. Säädöksiä opiskelijaksi ottamisesta tulisi täsmentää niin, että samat valintakriteerit täyttävistä hakijoista oppivelvolliset on asetettava etusijalle.

Perustuslain säätämä julkisen vallan velvollisuus turvata yhdenvertainen mahdollisuus itsensä kehittämiseen myös perusopetuksen jälkeen on toteutettavissa siten, että valtio turvaa rahoituksellaan riittävän määrän toisen asteen opiskelupaikkoja nuorille niin, että heidän on mahdollista suorittaa toisen asteen tutkinto riippumatta siitä, pääsevätkö he aloittamaan opinnot aloittamaan alaikäisenä vai vasta 18 vuotta täytettyään.

Saastamoinen Kaisu
Muuramen kunta - Muuramen kunnanhallitus